

SANDSVALE - HVORDAN TILRETTELEGGE FOR HEKKEKOLONIER

SANDSVALA ER I TILBAKEGANG I FLERE EUROPEISKE LAND, INKLUDERT NORGE. DEN HEKKER I GRUSTAK, VEISKJÆRINGER OG LIGNENDE HABITATER. DETTE INFORMASJONSSKRIVET GIR INFORMASJON OG RÅD OM IVARETAKELSE OG LOVVERK.

På retur

Den norske sandsvalebestanden blir stadig mindre. I perioden 1970 – 1990 antok man at 100 000 – 250 000 par avla norske territorium et besøk i hekketiden. Basert på fylkesvise gjennomganger beregnet NOF i 2015 bestanden til kun 10 000 – 15 000 par. Selv om kunnskapen om sandsvalebestanden er blitt bedre og estimatet dermed har et økt presisjonsnivå sammenlignet med tidligere, er det ingen tvil om at tilbakegangen for sandsvala i Norge er reell og omfattende. NOF valgte sandsvala til Årets fugl i 2010, og resultater fra en nasjonal kartlegging dette året indikerte en bestandsnedgang på mer enn 50 % på 20 år. [Sandsvala er kategorisert som «Nær truet» \(NT\) på den norske rødlista for arter.](#)

Sandsvala finnes spredt over det meste av Norge, og er den eneste av svalene våre som graver ut reirhullet i sand. Fra gammelt av het den elvesvale, noe som sier mye om hva som var det viktigste hekkehabitatet før i tiden. Våre to andre svaler heter taksvaler (også NT på den norske rødlista) og låvesvaler.

Utsatte hekkeplasser

Sandsvala hekker i kolonier, og graver ut reirhull i vertikale jord- og sandvegger. Ikke sjelden blir menneskeskapte eller menneskepåvirkede biotoper

Innhold

- På retur
- Utsatte hekkeplasser
- Ta vare på sandsvala!
- Hekkende fugler er beskyttet av lovverket

Sandsvala graver selv ut ganger, og reirkammeret med egg og unger kan ligge inntil en meter inn i sandveggen.

Foto: Ingar Jostein Øien.

tatt i bruk, som sand- og grustak og veiskjæringer. Andre finner gunstige forhold ved elvebredder eller i overgangen mellom myr og innsjøer. I områder som fortsatt har en del elveleier og myrområder intakte, slik som på Andøya i Nordland og flere steder i Finnmark, er slike hekkekolonier vanlige. Sandsvala hekker også i mur noen steder. Dette skjer trolig nærmest utelukkende der man innenfor steinene i muren finner sand eller lignende substrater.

Sandsvalene tar gjerne i bruk gamle utgravde hull, men i mange tilfeller ser det ut til at sandsvalene foretrekker å lage nye hekkeshull hvert år. En slik strategi gir ekstra trygghet i forbindelse med trusler som ras og predatorer.

Omfanget av egnede hekkeplasser for sandsvala i Norge er i stadig nedgang, og er antakelig en av flere faktorer som har en negativ påvirkning på bestanden. Framover blir det derfor viktig å ta vare på sandsvalenes hekkeplasser, både de naturlige og de menneskeskapte, og sikre at de får fred i hekkesesongen. Det er flere måter å tilrettelegge for hekking av sandsvale.

Ta vare på sandsvala!

Lokaliteter som tidligere har vært benyttet av sandsvaler, men som har blitt mindre attraktive på grunn av ras o.l., kan enkelt restaureres ved å justere sandfasaden/helningvinkel. Helt eller tilnærmet vertikal helling vil kunne tiltrekke seg sandsvaler. En helling på mindre enn 45 grader er ugunstig for arten.

Dersom man driver næringsvirksomhet i et område hvor taksvala hekker er rådet som følger: Det mest hensiktsmessige er å sikre kolonien gjennom avsetting av areal med riktig fasadevinkel der man ikke ønsker å grave i inneværende sommer, men gjøre fasadevinkelen ugunstig der man ønsker å grave. Sandsvalas preferanse for områder der det nylig er gravd eller er aktivitet har med dens preferanse for

Sandsvala trekker til Afrika om vinteren, og kan påvirkes av endrede levestandarder under trekket og på overvintringsstedet. Å sikre norske hekkeplasser er vårt bidrag til en bedre bestand.

Foto: Steve Baines

Kolonier med sandsvaler kan inneholde alt fra noen få par til et tresifret antall par.

Foto: Steve Baines.

mest mulig vertikal helningsvinkel, som bl.a. kan være en fordel for å beskyttelse mot predatorer.

Skulle sandsvalene etablerer seg på «feil» sted, må arbeidet her opphøre til hekkesesongen er over. Sandsvalene har ofte to kull med start av det første i mai, men i begynnelsen av september vil de fleste kolonier som regel være forlatt.

Tenk også på at reirgangene kan være inntil en meter lange, og at vibrasjoner fra gravearbeid og kjøretøy kan ødelegge reirgangene, og dermed hekkingen.

Hekkende fugler er beskyttet i lovverket

Hekkende fugler og deres egg og unger er fredet i hekketiden. Dette følger av § 15 i naturmangfoldloven, der det heter: «Ved enhver aktivitet skal unødig skade og lidelse på viltlevende dyr og deres reir, bo eller hi unngås.»

Dyrevelferdsloven er også relevant i denne sammenheng. Hekkeplassene til sandsvala er som regel godt synlige og kjente, noe som gjør at vi enkelt kan ta hensyn til dem. Det generelle trusselnivået mot arten, og dens forvaltningsmessige status, gjør at vi alle bør bidra til dette.

Dette informasjonsskrivet er laget i mai 2018.

Skulle sandsvalene etablerer seg på «feil» sted, må arbeidet her opphøre til hekkesesongen er over. Sandsvalene har ofte to kull, men i begynnelsen av september vil de fleste kolonier som regel være forlatt
